

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 11.12.2006
KOM(2006) 780 v konečném znění

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

VÝROČNÍ ZPRÁVA PROGRAMU SAPARD – rok 2005

{SEK(2006) 1628}

1. Úvod

Na počátku roku 2000 zvýšila EU svoji předvstupní pomoc pro rozvoj venkova v deseti kandidátských zemích východní a střední Evropy tím, že vytvořila Zvláštní přístupový program pro zemědělství a rozvoj venkova (dále jen „SAPARD“). Pro jeho provádění byl zvolen ojedinělý přístup: vnitrostátní orgány v kandidátských zemích převzaly plnou odpovědnost prostřednictvím „decentralizovaného řízení“ umožňujícího realizaci programu Sapard. Prvním z cílů programu je provádět četné menší projekty rozvoje venkova a druhým vytvářet struktury schopné uplatňovat po přistoupení *acquis communautaire*. Podrobné informace o prováděcích a řídicích systémech programu Sapard lze nalézt ve výroční zprávě programu Sapard za rok 2000.

2. HLAVNÍ VÝSLEDKY PROVÁDĚNÍ¹

V období 2000 až 2005 bylo na přijímající země vyčleněno ke zlepšení odvětví týkajícího se venkova a zemědělství celkem 2 663,9 milionu EUR, z nichž 1 334,2 milionu EUR bylo přiděleno 8 novým členským státům způsobilým pro podporu z programu Sapard² a 1 329,7 milionu EUR Bulharsku a Rumunsku. V tomto období bylo příjemcům skutečně vyplaceno 1 803,0 milionů EUR³, což představuje 94,4 % všech dostupných položek v rámci ročních finančních dohod (AFA) pro období 2000–2003 pro nové členské státy a 40,9 % AFA pro období 2000–2005 pro Bulharsko a Rumunsko.

V roce 2005 Evropská komise (EK) uvolnila 250,3 milionu EUR pro Bulharsko a Rumunsko a vyplatila všem přijímajícím zemím celkem 811,9 milionu EUR, z nichž 557,5 milionu EUR bylo vyplaceno novým členským státům a 254,4 milionu EUR Bulharsku a Rumunsku. Platby provedené v roce 2005 představují 82 % plateb uskutečněných v období 2000–2004. Tato skutečnost svědčí o významném nárůstu absorpce fondů EU a je důsledkem zejména toho, že kromě Lotyšska a Maďarska dosáhly všechny nové členské státy 95% prahové hodnoty, při níž EK zastavuje výplaty náhrad, dokud nelze uhradit konečný zůstatek. Lotyšsko (94,6 %) a Maďarsko (91,3 %) se této hranici blížily.

V roce 2005 nové členské státy pokračovaly ve smluvním zajišťování projektů v rámci programu Sapard. Ke konci roku 2005 pouze Česká republika oficiálně ukončila výdaje z programu Sapard a předložila žádost o konečnou platbu, aby program mohl být v roce 2006 ukončen.

Prostředky poskytnuté v podobě závazků příjemcům ve všech nových členských státech dalece přesahovaly 100 % výše prostředků dostupných z programu Sapard. Bylo schváleno přes 34 000 projektů s příspěvkem Společenství ve výši 1 492 milionů EUR.

Díky tomu byly nové členské státy schopny rychle zahájit provádění programů rozvoje venkova po přistoupení.

¹ Viz příloha A.

² Česká republika (CZ), Estonsko (EE), Maďarsko (HU), Lotyšsko (LV), Litva (LT), Polsko (PL), Slovensko (SK), Slovinsko (SI).

³ Předběžné financování a výplaty náhrad.

Celková částka veřejných prostředků vynaložených v rámci programu Sapard ke konci roku 2005 činila 2 334,9 milionu EUR⁴. Velkou část investic realizovaných v rámci programu Sapard tvoří ziskové investice podporované až z 50 % z veřejných zdrojů. Celkový přímý dopad podpory v rámci programu Sapard (celkové způsobilé náklady) činí 4 287,1 milionu EUR v investicích a poskytnutých službách. Každé 1 euro poskytnuté Společenstvím v rámci programu Sapard se tedy transformuje v celkovou investici ve výši 2,4 eura.

3. POSOUZENÍ DOSAŽENÍ CÍLŮ⁵

V současnosti, kdy končí provádění programu Sapard v nových členských státech, lze posoudit celkový dopad programů jednotlivých zemí.

Zpráva se zaměřuje na porovnání výsledků provádění programu Sapard s jeho cíli. Posuzuje stav provádění investičních opatření pro zemědělské podniky a potravinářský průmysl, která mají největší význam z pohledu dosažení norem EU. Posuzuje též další dvě investiční opatření pro diverzifikaci hospodářských činností a infrastrukturu na venkově, která přispívají zejména k udržitelnému hospodářskému rozvoji a tvorbě pracovních příležitostí ve venkovských oblastech. Tato opatření se na celkovém přidělování prostředků v rámci programu Sapard podílejí z 93 %⁶.

V rámci následného hodnocení programů osmi nových členských států bude provedeno průřezové posouzení na základě všech ukazatelů stanovených v programech Sapard.

Pokud jde o Bulharsko a Rumunsko, zpráva se zaměří na pokrok, jehož bylo dosaženo v průběhu roku 2005.

3.1 Nové členské státy

Již na konci roku 2004 se všem osmi novým členským státům podařilo smluvně a v plné výši zajistit přidělené finanční prostředky z EU a připravit seznam způsobilých projektů pro programy po přistoupení.

Investice do zemědělských podniků a potravinářského průmyslu, což jsou z hlediska přijímání norem *acquis* nejvýznamnější odvětví, představují 53 % celkových prostředků přidělených z programu Sapard pro nové členské státy; z toho 24 % bylo vynaloženo na investice do zemědělských podniků a 29 % na investice do potravinářského průmyslu.

V rámci opatření pro investice do zemědělských podniků dosáhl podíl živočišné výroby a výrobků živočišného původu 41 % z celkové částky uvolněné v těchto osmi zemích v podobě smluvních závazků. Investice v odvětví vína, ovoce a zeleniny do značné míry souvisejí s přizpůsobováním normám *acquis*. Tato odvětví představují cca 10 % celkových investic v rámci tohoto opatření.

Investice v odvětví plodin na orné půdě zároveň představují 17 %. Ačkoli odvětví plodin na orné půdě má v některých zemích v celkové zemědělské výrobě velký význam, dosti vysoká úroveň investic v odvětví plodin je také částečně důsledkem hospodářských potíží v nákladově náročném odvětví živočišné výroby a výrobků živočišného původu, jež vedle nedostatečného

⁴ Včetně vnitrostátního spolufinancování a plateb realizovaných členskými státy nad rámec 95% limitu.

⁵ Přílohy B a C obsahují průřezový přehled.

⁶ Příloha C.1.

přístupu venkova k financím vedou k nižší absorpci v odvětvích živočišné výroby a vyššímu podílu podpory pro odvětví plodin na orné půdě. To byl kupříkladu případ trojice pobaltských zemí, kde podíly investic v odvětví plodin na orné půdě odpovídaly 45 % v Lotyšsku, 47 % v Litvě a 70 % v Estonsku.

Investice do zpracování a uvádění potravin na trh u masných výrobků, mléka a mléčných výrobků, což jsou z hlediska přizpůsobení normám *acquis* dvě nejdůležitější odvětví, dosáhly u masných výrobků 52 % a u mléka a mléčných výrobků 21 %. Údaje z monitorování naznačují, že největší část investic tvoří investice zaměřené na dosažení souladu s normami *acquis*. Kupříkladu v Polsku, které je největším příjemcem programu Sapard, představují investice zaměřené na přizpůsobení hygienickým a veterinárním normám EU u masných výrobků cca 87 % a u mléka a mléčných výrobků 72 % všech investic⁷.

Úroveň investic v prvním stupni zpracování a ve zlepšení kontrol a zabezpečení jakosti byla v některých zemích značná. Kupříkladu v České republice dosáhla úroveň investic do zlepšení struktur pro kontrolu jakosti ve zpracovacích zařízeních 23 milionů EUR, z nichž 99 % bylo použito na zavedení systémů analýzy rizika a kritických kontrolních bodů (HACCP) v mlékárenských a masných závodech.

Tyto výsledky naznačují, že k dosažení cílů programu Sapard přispěly investice právě v rámci těchto dvou opatření.

Investice do infrastruktury na venkově a diverzifikace hospodářských činností představují 40 % prostředků přidělených z programu Sapard pro nové členské státy, z čehož 31 % bylo uvolněno na investice do infrastruktury na venkově a 9 % na investice do diverzifikace hospodářských činností.

Investice do infrastruktury na venkově byly zaměřeny na investice v oblasti nakládání s odpady (39 %), dodávek vody (19 %) a místních přístupových cest (35 %). Poměrně vysoká úroveň investic do infrastruktury na venkově plyne zejména z jejich vysoké úrovně v Polsku (47 %), ostatní nové členské státy vyčlenily na toto opatření podstatně nižší částky.

V rámci investic do diverzifikace hospodářských činností na venkově byl hlavní oblastí investic venkovský cestovní ruch (27 %); investice do rozvoje základních služeb představují 11 % celkové částky přidělené v nových členských státech na toto opatření.

Investice v rámci těchto dvou opatření přispěly ke zlepšení základní infrastruktury a k podpoře udržitelného rozvoje hospodářských činností ve venkovských oblastech.

3.2 Bulharsko⁸

V roce 2005 EU uvolnila Bulharsku 75,1 milionu EUR v rámci roční finanční dohody (AFA) pro rok 2005. Tím se celkové finanční prostředky EU uvolněné Bulharsku v rámci ročních finančních dohod pro období 2000–2005 dostaly na úroveň 362,3 milionu EUR. EK ve stejné době vyplatila Bulharsku 67,2 milionu EUR, takže k 31.12.2005 dosáhla úhrnná částka vyplacená Evropskou unií v letech 2000–2005 úrovně 158,2 milionu EUR (43 % dostupných prostředků EU).

⁷ Výroční zpráva o provádění v Polsku, 2005.

⁸ Příloha C.3.9 poskytuje přehled o distribuci finančních prostředků Sapard mezi jednotlivá opatření pro Bulharsko.

Do stejného data schválila agentura Sapard v rámci všech opatření (s výjimkou agroenvironmentálních opatření a opatření na zavlažování) 1 921 projektů s příspěvkem EU ve výši 286,5 milionu EUR (79 % AFA pro období 2000–2005). Po dočasném zmrazení projektů schválených podle takzvaného „omezeného časového postupu“ však bylo v roce 2005 schváleno pouze 1 721 projektů s příspěvkem EU ve výši 251,8 milionu EUR (70 % částky přidělené z EU pro období 2000–2005)⁹. Uplatnění tohoto postupu agenturou vedlo ke značnému zdržení při provádění programu.

V roce 2005 bylo v důsledku vyčerpání prostředků z AFA pro období 2000–2004 a poměrně pozdní ratifikace AFA pro rok 2005 schváleno pouze 12 projektů. Následkem toho byla výzva k předkládání žádostí o financování pozastavena pro všechna opatření s výjimkou odborné přípravy, zakládání seskupení producentů, lesnictví, zalesňování a technické pomoci, pro něž zůstalo k dispozici omezené množství prostředků.

Do konce roku 2005 bylo dokončeno 1 378 projektů představujících 72 % dosud schválených projektů; z toho 536 projektů bylo dokončeno v průběhu roku 2005. Příspěvek ES v podobě proplacených subvencí činil 159,1 milionu EUR, což představuje 54 % částky v rámci AFA pro období 2000–2004.

Nejvyšší částky byly přiděleny na opatření týkající se investic do zemědělských podniků a zpracování a uvádění na trh, které z dostupných prostředků představovaly 32 % v případě investic do zemědělských podniků a 34 % v případě uvádění na trh. Nejúspěšnějším opatřením jsou investice do zemědělských podniků s 81 % prostředků schválených pro 1 324 projektů; z těchto projektů bylo dokončeno 998 (z toho 391 v roce 2005). V rámci druhého nejpopulárnějšího opatření (zpracování a uvádění na trh) bylo schváleno 238 projektů (z toho 55 v roce 2005) představujících 59 % všech dostupných prostředků. V rámci opatření týkajícího se investic do zemědělských podniků jsou stále zastoupena velmi vysokým podílem odvětví plodin na orné půdě a odvětví ovoce a zeleniny (77 %), což do značné míry odůvodňuje zásadní potřeba provést racionalizaci a mechanizaci, částečně v důsledku hospodářských potíží v odvětví živočišné výroby a špatného přístupu venkova k financím. V rámci opatření pro zpracování a uvádění na trh představují investice v odvětví masa, ryb, mléka a mléčných výrobků 53 % podíl všech schválených projektů.

V rámci opatření pro diverzifikaci hospodářských činností rovněž vzrostla úroveň smluvních závazků; 291 schválených projektů představovalo 50 % částky, která je k dispozici pro celé období programování. Bylo dokončeno 190 projektů (88 v roce 2005). Hlavní činnosti v rámci tohoto opatření se týkají investic do venkovského cestovního ruchu (43 %) a investic v oblastech dřeva, tesařství a biopaliv (33 %).

Pokud jde o opatření týkající se infrastruktury na venkově a obnovy vesnic, úroveň smluvních závazků dosáhla ke konci roku 2005 v případě infrastruktury na venkově (17 projektů) 60 % částky dostupné pro období 2000–2005 a v případě obnovy vesnic (30 projektů) 50 % částky dostupné pro období 2000–2005. V rámci opatření týkajících se infrastruktury na venkově bylo 83 % prostředků použito na výstavbu silnic.

⁹ „Omezený časový postup“, jehož prostřednictvím byly projekty dočasně schváleny před provedením konečné kontroly způsobilosti s cílem urychlit provádění, používala agentura programu Sapard od července 2004. Ukázalo se však, že byl na vnitrostátní úrovni a úrovni ES napadán. V důsledku toho bylo provádění programu Sapard pozdrženo dočasným pozastavením projektů až do přijetí konečného rozhodnutí ve věci posuzování shody u tohoto postupu.

3.3 Rumunsko¹⁰

V roce 2005 uvolnila EU Rumunsku 175,2 milionu EUR v rámci roční finanční dohody (AFA) pro rok 2005. Tím se celkové finanční prostředky EU uvolněné Rumunsku v rámci ročních finančních dohod pro období 2000–2005 dostaly na úroveň 967,4 milionu EUR. V roce 2005 vyplatila EK Rumunsku 187,2 milionu EUR, takže k 31.12.2005 dosáhla úhrnná částka vyplacená Evropskou unií v letech 2000–2005 úrovně 385,4 milionu EUR (39,8 % prostředků EU).

Do konce roku 2005 schválila agentura Sapard 1 928 projektů s příspěvkem EU ve výši 534,8 milionu EUR (55 % prostředků přidělených z programu Sapard v letech 2000–2005). Vzhledem k tomu, že EK by měla do konce roku 2006 vyplatit Rumunsku 792,2 milionu EUR¹¹, aby se předešlo ztrátě prostředků, a do konce roku 2005 bylo vyplaceno pouze 385,4 milionu EUR, Rumunsko riskuje, že přijde o významnou část prostředků EU, neurychlí-li v průběhu roku 2006 provádění.

S prováděním programu Sapard se začalo až v polovině roku 2002 a narazilo se při něm na závažné těžkosti související zejména s nedostatečnou administrativní kapacitou a úvěry pro zemědělské nebo venkovské podniky. Navíc provádění programu narušily povodně, které postihly Rumunsko v roce 2005.

Vzhledem k rozsahu škod (odhadovány na 1,6 miliardy EUR a 3,4 % HDP v roce 2003), které postihly od dubna do září 2005 téměř všechny oblasti, EK souhlasila, že přerozdělí značné finanční prostředky na opatření v oblasti infrastruktury na venkově zaměřená na obnovu postižených oblastí. Navíc schválila, že v případě přírodních katastrof lze použít příslušná ustanovení víceleté finanční dohody (MAFA) umožňující uplatnit v rámci některých opatření vyšší míru spolufinancování z EU (85 % namísto 75 %) a vyšší míru veřejné podpory (75 % namísto 50 % pro soukromé příjemce). Navíc bylo vytvořeno nové dílčí opatření pro investice na protipovodňová opatření.

Program se obecně vyznačuje velkým důrazem na obnovu infrastruktury na venkově, zatímco na opatření související s *acquis* se začaly ve větší míře čerpat prostředky teprve nedávno. Z tohoto důvodu se zatím nepodařilo splnit jeden z hlavních cílů programu, kterým je pomoci Rumunsku vyhovět požadavkům *acquis* EU.

Největší podíl prostředků EU byl přidělen opatření pro infrastrukturu na venkově. V roce 2005 nicméně nebyly smluvně zajištěny žádné nové projekty, neboť úroveň smluvních závazků již v roce 2004 dosáhla 100 % prostředků (49 % na silnice, 35 % na pitnou vodu a 16 % na kanalizaci). U opatření v oblasti infrastruktury na venkově byla zaznamenána řada případů obvinění z nízké kvality projektů a nesrovnalostí při zadávání zakázek. Rumunsko se pokusilo posílit kontroly provádění, díky čemuž žádné z údajných nesrovnalostí neměly dosud za následek finanční opravy. Řada dokončených projektů byla navíc vážně poškozena během povodní v roce 2005.

¹⁰ Příloha C.3.10 poskytuje přehled o distribuci finančních prostředků Sapard mezi jednotlivá opatření pro Rumunsko.

¹¹ Lhůta pro uvolnění finančních prostředků pro AFA 2004 a 2005 byla nařízením (ES) č. 1052/2006 ze dne 11. července 2006 (Úř. věst. L 183, 12.7.2006, s. 3) prodloužena o jeden rok.

Opatření týkající se *acquis* EU v oblasti zpracování a uvádění na trh, jemuž byl přidělen druhý největší podíl prostředků, čelí vážným potížím s absorpcí. Smluvně bylo zajištěno pouze 54 % finančních prostředků přidělených na období 2000–2005. Z částky přidělené na tuto oblast obdrželo odvětví masných výrobků 52 % a odvětví mléka a mléčných výrobků 19 %.

Třetím nejvýznamnějším opatřením jsou investice do zemědělských podniků. Úroveň smluvních závazků v rámci tohoto opatření však dosáhla pouze 28 % dostupných prostředků (z toho bylo 59 % použito v odvětví plodin na orné půdě, 20 % v odvětví mléka a 12 % v odvětví masa). Na cestě k přistoupení je věnována pozornost zlepšení provádění v odvětvích hospodářských zvířat.

V rámci opatření pro diverzifikaci hospodářských činností dosáhla úroveň smluvních závazků do konce roku 2005 pouhých 23 % prostředků přidělených na období 2000–2005, z čehož 86 % souviselo s venkovským cestovním ruchem.

4. PROVÁDĚNÍ A ŘÍZENÍ PROGRAMU

4.1 Monitorování provádění programu

V průběhu roku 2005 EK i nadále úzce spolupracovala s příjemci na fungování monitorovacích a hodnotících systémů. Vedle průběžného monitorování se 14 schůzí monitorovacích výborů, které se uskutečnily v roce 2005, zaměřilo na úpravy programu. V roce 2005 bylo přijato 11 rozhodnutí EK, kterými se mění programy Sapard 9 zemí (všech s výjimkou Polska); 8 z těchto rozhodnutí se týkalo nových členských států a 3 Bulharska a Rumunska (příloha D).

V případě nových členských států, které ukončily smluvní zajišťování projektů v roce 2004, se změny týkaly hlavně přípravy konečných plateb.

Hlavním cílem změn přijatých v souvislosti s Bulharskem a Rumunskem bylo zlepšit zaměření programů na přistoupení a zlepšit absorpční kapacitu. Navíc byla schválena jedna úprava programu umožňující uplatnit zvláštní ustanovení s ohledem na přírodní katastrofy a přerozdělit prostředky na obnovu infrastruktury postižené povodněmi v Rumunsku.

4.2 Aktualizace hodnocení v polovině období

Podle MAFA by měla být hodnocení v polovině období aktualizována, je-li to vhodné. Proto bylo rozhodnuto provést k 31.12.2005 takovéto aktualizace pro Bulharsko a Rumunsko. Jelikož ani jedna z těchto zemí nepředložila do tohoto data hodnocení, EK přezkoumá zprávy v průběhu roku 2006.

4.3 Financování venkova

Finanční nástroj pro malé a střední podniky (SMEFF) programu PHARE spojuje prostředky Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) a CEB/KfW s granty PHARE s cílem poskytnout finančním zprostředkovatelům v kandidátských zemích motivaci k:

- rozšíření nabídky financí malým a středním podnikům včetně zemědělských a venkovských podniků,
- rozšíření kapacit pro posuzování a monitorování souvisejících rizik a
- řízení vystavení se rizikům.

Zvláštní projekt zaměřený na možnosti financování venkova (Rural Sub Window, RSW) usiluje o posílení schopnosti finančního odvětví zvýšit přístup k financím pro zemědělce a venkovské podniky.

Do konce roku 2005 podepsala EBRD 6 projektů RSW s finančními zprostředkovateli v Bulharsku, Polsku, na Slovensku, v Slovinsku a České republice představujících úvěrové linky v celkové výši 47 milionů EUR a pobídky EU v celkové výši 6,6 milionu EUR. CEB/KfW podepsala 2 projekty s finančními zprostředkovateli na Slovensku (5 milionů EUR) a v Rumunsku (30 milionů EUR) a pobídky EU v celkové částce 3,5 milionu EUR.

4.4 Chorvatsko

Chorvatský program přijala EK dne 8. února 2006. Tento program s finančním přidělem na rok 2006 ve výši 25 milionů EUR vymezuje 3 priority, které mají být prováděny formou 4 opatření: 20 % prostředků EU bude přiděleno na investice do zemědělských podniků, 39 % na zlepšení zpracování a uvádění produktů zemědělství a rybolovu na trh, dalších 40 % bude věnováno na zlepšení infrastruktury na venkově a zbylé 1 % bude použito na technickou pomoc.

Chorvatská MAFA byla přijata dne 6. prosince 2005 a podepsána dne 29. prosince 2005. MAFA stanoví pravidla Společenství pro řízení a kontrolu programu Sapard.

Vzhledem k tomu, že řízení programu Sapard spadá do plné pravomoci členských států, je Chorvatsko povinno zřídit a akreditovat agenturu Sapard, které EK následně předá řízení podpory.

5. ČINNOSTI V SOUVISLOSTI S PŘEDÁNÍM ŘÍZENÍ, AUDITŮ A KONTROL

5.1 Aktuální informace o předání řízení podpory a monitorovacích pracovních cestách¹²

V roce 2005 se uskutečnila pouze jediná pracovní cesta do Rumunska v souvislosti s předáním auditů, která se týkala 4 opatření. V roce 2005 nebylo vydáno rozhodnutí EK, neboť rumunské orgány se chystaly změnit a dokončit některé postupy Sapard, aby byly splněny požadavky MAFA.

Kromě toho se uskutečnilo několik pracovních cest do kandidátských zemí Chorvatska (HR) a Turecka (TK) za účelem zjištění skutečností. Cílem cesty do Chorvatska bylo zkontrolovat pokrok národního fondu a agentury Sapard na cestě k akreditaci, zatímco cílem cesty do Turecka bylo nastartovat akreditační proces v rámci nového nástroje pro předvstupní pomoc (IPA), který bude k dispozici od ledna 2007, a poskytnout rady a informace ohledně souvisejících úkolů a povinností.

5.2 Rozhodnutí o účetních závěrkách

Rozhodnutím Komise K(2005) 3656 ze dne 30. září 2005 byly schváleny účetní závěrky za rok 2004 pro 10 zemí (Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko).

¹² Viz příloha E.

V rozhodnutí EK z 28. září 2004 nebyly zahrnuty účetní závěrky za finanční rok 2003 pro Bulharsko, Rumunsko a Polsko. Proto byly v průběhu roku 2005 uskutečněny dvě auditní ověřovací pracovní cesty do Rumunska a Polska a od Bulharska byly vyžádány další informace. Rozhodnutí EK ohledně těchto tří zemí bude přijato v roce 2006.

5.3 Rozhodnutí o splnění podmínek

Auditní šetření týkající se splnění podmínek, které bylo zahájeno v září 2003, pokračovalo v průběhu roku 2004 i v průběhu roku 2005. V roce 2005 bylo provedeno 5 auditů. V České republice, Maďarsku, Litvě a Polsku se audity zaměřily na provádění opravných opatření podle doporučení vydaných během prvních auditů provedených v letech 2003 a 2004. V Rumunsku byl proveden druhý audit, který zahrnoval kontrolu výdajů vykázaných v průběhu roku 2005 a celkové ověření postupů zavedených v souvislosti s novým opatřením.

V průběhu těchto auditů byly zkoumány vybrané vzorky platební dokumentace a u některých příjemců byla provedena kontrola na místě. Zjištěné nedostatky byly postoupeny dotčeným orgánům. Použití možných finančních oprav uskutečněných výdajů bude vyhodnoceno na konci postupů účetních závěrek spojených se stávajícím šetřením podle MAFA.

Dne 6. října 2005 bylo přijato rozhodnutí o splnění podmínek K(2005) 3702 vyjímající z financování Společenstvím některé výdaje vynaložené Bulharskem v rámci programu Sapard, a to ve dvou případech v důsledku nepřijatelných střetů zájmů mezi příjemci a jejich poradci a v jednom případě z důvodu nesplnění pravidel pro zadávání zakázek soukromým subjektům stanovených právními předpisy Společenství a MAFA.

5.4 Činnosti provedené Evropským účetním dvorem

V rámci prohlášení o věrohodnosti účetnictví za rok 2004 provedl Evropský účetní dvůr kontrolu práce EK s výročními zprávami o provádění programu Sapard se zaměřením na zdokumentování analýzy zpráv Komisí a na dodržování termínů stanovených ve víceletých finančních dohodách. Útvary Komise vznesené připomínky náležitě zohlednily.

Kromě toho Evropský účetní dvůr v rámci své výroční zprávy za rok 2004 provedl audity v Maďarsku a Slovinsku. Útvary EK přezkoumaly tyto zprávy i reakce členských států a dořešily některé problémy, na něž Účetní dvůr upozornil během auditů v obou zemích. EK má po tomto přezkumu za to, že nejsou žádné důkazy nasvědčující existenci všeobecných chyb nebo nedostatků systému.

Ve svých závěrech pro finanční rok 2004 Evropský účetní dvůr konstatuje, že v souvislosti s předvstupními fondy obecně existují na úrovni prováděcích organizací v kandidátských zemích rizika různého stupně závažnosti. V souvislosti s programem Sapard konkrétně Evropský účetní dvůr konstatoval, že byly zjištěny některé nedostatky, které nicméně nemají významný finanční dopad. Celkově došel Účetní dvůr v souvislosti s programem Sapard k závěru, že „systémy obsahovaly klíčové koncepty, postupy jsou řádně zdokumentované a systémy v podobě, v jaké jsou zdokumentovány a akreditovány, v praxi fungují celkově uspokojivě... Na základě provedené auditorské práce Účetní dvůr znovu opakuje své stanovisko, že dohledové a kontrolní systémy programu Sapard v praxi fungují celkově uspokojivě.“

5.5 Informace o nesrovnalostech

V roce 2005 byl OLAF upozorněn na 151 nových případů nesrovnalostí: 87 v Rumunsku, 21 v Maďarsku, 19 v Polsku, 9 v Bulharsku, 4 v Lotyšsku, po třech v Estonsku a Slovinsku, po dvou v Litvě a České republice a 1 na Slovensku. Počet případů hlášených z nových členských států prokazatelně klesá; většina případů nově hlášených OLAF pocházela z přistupujících zemí, kde roste výše výdajů z programu Sapard. Některé země, zejména Rumunsko, hlásily nesrovnalosti pro částky nižší než 4 000 EUR, což mělo za následek, že počet případů nesrovnalostí hlášených z těchto zemí byl dosti vysoký.

Většina nesrovnalostí vyplývala z nesprávného použití pravidel pro zadávání zakázek, nesrovnalostí v účetnictví, nezpůsobilosti některých výdajů a falešných dokumentů. Za rizikové faktory se považují nepřiměřené personální obsazení, chybějící vzdělávání, význam rotace zaměstnanců a také snaha uvolnit prostředky z programu Sapard před termínem, který se odvíjí od přistoupení.

6. BUDOUCÍ VÝVOJ

6.1 Nástroj předvstupní pomoci (IPA)

V roce 2005 připravila EK právní základ pro kontrolu reformy politik zahraniční pomoci navrženou ve finančním výhledu na období 2007–2013¹³, což vedlo k vypracování nového nástroje předvstupní pomoci (IPA), který nahradil 5 dřívějších nástrojů PHARE, ISPA, Sapard, CARDS a nástroj předvstupní pomoci pro Turecko. Navíc byla připravena prováděcí pravidla pro IPA včetně nástroje předvstupní pomoci na rozvoj venkova (IPARD) a byly zahájeny přípravné práce v souvislosti s prováděním IPARD v dotčených kandidátských zemích (Chorvatsko, Turecko, Bývalá jugoslávská republika Makedonie).

6.2 Chorvatsko

V průběhu roku 2005 byly zrychleny přípravné práce pro nástroj IPARD, který se začne používat od roku 2007.

Program IPARD bude vycházet z programu Sapard. Bude obsahovat další opatření, jako jsou opatření pro rozvoj a diverzifikaci hospodářských činností na venkově, metody zemědělské výroby sloužící k ochraně životního prostředí a zachování krajiny a opatření typu Leader. Chorvatsko se chystá předložit plán IPARD ke schválení EK v průběhu roku 2006.

6.3 Turecko

Během tří přípravných cest do Ankary v dubnu, červenci a prosinci 2005 turecké orgány potvrdily svůj záměr zahájit provádění programu IPARD pro Turecko co nejdříve, nejpozději však v první polovině roku 2008 a EK jim poskytla poradenství v souvislosti s hlavními opatřeními, která je třeba přijmout.

Pro všechna odvětví zahrnutá do programů IPARD se stane požadavkem podrobná analýza provedená nezávislými odborníky. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) zahájila na podzim roku 2005 na žádost tureckých orgánů studii odvětví mléka a mléčných výrobků, která by měla být dokončena v roce 2006.

¹³ KOM(2004) 101.

Pokud jde o financování venkova, EK zdůraznila, že pro absorpci fondů IPARD mají klíčový význam dobře fungující finanční facility.

6.4 Spolupráce s mezinárodními organizacemi

EK v posledních letech stoupající měrou rozvíjí spolupráci s mezinárodními finančními institucemi v oblasti předvstupní pomoci pro rozvoj venkova. Výsledkem je lepší porozumění fungování programu Sapard i IPARD a možným oblastem spolupráce mezi mezinárodními finančními institucemi a útvary EK na tomto poli.

Mezi Chorvatskem a Světovou bankou byla navázána úzká koordinace a spolupráce, jakmile byl Chorvatsku přiznán ze strany EU status kandidátské země. Světová banka poskytla Chorvatsku zvláštní možnosti financování v oblasti zemědělství (Agricultural Acquis Cohesion Facility) (25,5 milionu EUR) určené pro budování kapacit na chorvatském ministerstvu zemědělství, včetně podpory zřízení agentury Sapard/IPARD a přípravy opatření Sapard/IPARD.

V rámci projektu provádění zemědělské reformy (Agriculture Reform Implementation Project, ARIP) Světová banka podporuje opatření typu IPARD v Turecku.

EK byla rovněž v zájmu lepší koordinace příslušných činností v oblasti rozvoje venkova v úzkém kontaktu s dalšími mezinárodními dárci, jako jsou Rozvojový program OSN (UNDP) a Americká agentura pro mezinárodní rozvoj (USAID). EK je navíc členem skupiny East – Agri, což je síť zemědělských a zemědělsko-obchodních institucí působících v regionu střední a východní Evropy, koordinovaná Organizací OSN pro výživu a zemědělství (FAO).